

ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ У СФЕРІ ДОГОВОРІВ ЩОДО РОЗПОРЯДЖЕННЯ МАЙНОВИМИ ПРАВАМИ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

Буханцов Євгеній Андрійович

студент-спеціаліст юридичного факультету

Харківського національного університету

імені В.Н. Каразіна

e-mail: buhancov_evgenij@mail.ru

***Ключові слова:** інтелектуальна власність, договір у сфері інтелектуальної власності, ліцензія, ліцензійний договір.*

З проголошенням незалежності, Україна взяла курс на європейську інтеграцію, і уклала з Європейськими Співтовариствами та їх державами-членами Угоду про партнерство та співробітництво від 14 червня 1994р., в якій взяла на себе обов'язок наблизити національне законодавство у певних галузях до законодавства ЄС. Тоді ж і розпочався процес створення та функціонування національної системи охорони авторського права та суміжних прав. Україна зробила багато кроків до гармонізації вітчизняного законодавства з авторського права та суміжних прав із нормами Європейського Союзу, були прийняті нові закони та підзаконні акти, які свідчать про спроможність України, своєчасно реагувати на процеси, які відбуваються у сфері правового регулювання інтелектуальної власності у світі.

Створюючи умови для творчої праці, забезпечуючи охорону авторських прав, захищаючи права авторів на використання створених ними результатів творчої праці, а також отримання прибутків від їх використання, право інтелектуальної власності створює умови для використання інтелектуальної праці в інтересах держави. Належна охорона

авторських прав сприяє та стимулює творчу діяльність, що в свою чергу підвищує інтелектуальний розвиток суспільства в цілому, науковий та культурний прогрес, дає нові можливості для винахідництва.

У сфері правового регулювання інтелектуальної, творчої діяльності цивільно – правовий договір виступає необхідною умовою реалізації майнових прав та інтересів творця, засобом задоволення його духовних потреб у самореалізації. Крім того, за рахунок договірної форми регулювання правовідносин суспільства в цілому, та окремі його члени мають змогу ознайомитись з результатами творчої діяльності, оцінити їх, забезпечити їх використання чи відтворення у власних цілях. [3, с. 158]

Цивільний кодекс України забезпечує правове оформлення договірних відносин по використанню та цивільному обігу об'єктів права інтелектуальної власності.

Різниця між правовим режимом власності та правом інтелектуальної власності, що проявляється в характері об'єктів, територіальній та часовій обмеженості, у змісті та способах захисту суб'єктивних прав спричинила створення законодавцем спеціальних договірних конструкцій розпорядження правами на нематеріальних благ, сформульованих у главі 75 ЦК України.[1, ст 1107]

Глава 75 Цивільного кодексу України у ст. 1107 наводить невичерпний перелік видів договорів щодо розпоряджання майновими правами інтелектуальної власності. До них належать:

- 1) ліцензія на використання об'єкта права інтелектуальної власності;
- 2) ліцензійний договір;
- 3) договір про створення за замовленням і використання об'єкта права інтелектуальної власності;
- 4) договір про передання виключних майнових прав інтелектуальної власності;
- 5) інші договори щодо розпоряджання майновими правами інтелектуальної власності.

На договори щодо розпоряджання майновими правами інтелектуальної власності поширюються положення ст. 32 ЦК України, відповідно до якої фізична особа у віці від 14 до 18 років (неповнолітня особа) має право, зокрема, самостійно здійснювати права на результати інтелектуальної, творчої діяльності, що включає в себе і право розпоряджатися такими правами. У ч. 2 ст. 1107 ЦК України закріплено спеціальні положення про форму договорів щодо розпоряджання майновими правами інтелектуальної власності.

Такі договори повинні укладатися в письмовій формі. У разі недодержання письмової форми договору щодо розпоряджання майновими правами інтелектуальної власності такий договір є нікчемним. Загалом, договори щодо розпоряджання майновими правами інтелектуальної власності не підлягають обов'язковій державній реєстрації. Їх державна реєстрація здійснюється на вимогу ліцензіара або ліцензіата в порядку, встановленому законом. Відсутність державної реєстрації не впливає на чинність прав, наданих за ліцензією або іншим договором, та інших прав на відповідний об'єкт права інтелектуальної власності, зокрема на право ліцензіата на звернення до суду за захистом свого права. [4, с. 93]

Договори у сфері інтелектуальної власності за об'єктом звичайно поділяють на дві групи. Перша група це: договори, що забезпечують розпорядження об'єктами авторського права та суміжних прав. Друга група це: договірні конструкції у сфері розпорядження правами промислової власності.

Законом закріплено ряд універсальних договірних моделей, які застосовуються незалежно від характеру об'єкта інтелектуальної власності, та враховують, перш за все, особливості відповідної форми розпорядження майновими правами на результати творчості.

Не беручи до уваги існування у спеціальному законодавстві таких видів договорів, як авторські, ліцензійні та інші види договорів, маємо справу з поширенням правил глави 75 ЦК України на всі випадки розпорядження майновими правами інтелектуальної власності. Тому модель ліцензійного договору, яка в старому ЦК України застосовувалася, перш за все, у сфері надання прав на використання об'єктів промислової власності, на даний час придатна для надання прав інтелектуальної власності, в тому числі щодо об'єктів авторського права та суміжних прав.

Вважаю за потрібне акцентувати увагу на тому, що правова охорона інтелектуальної власності розповсюджується і на об'єкти, які взагалі не допускають розпорядження чи можливість реалізації. За зазначеними договорами ми й розглянемо особливості ліцензійного договору.

Ліцензія (лат. «*litentia*» право, дозвіл) – надання за визначену винагороду (у встановленому порядку і на визначених умовах) прав на використання винаходів, промислових зразків, товарних знаків, захищених охоронними документами в Україні і /або за кордоном юридичним чи фізичним особам (громадянам).

Ліцензійний договір – це договір, за яким одна сторона (ліцензіар) надає другій стороні (ліцензіату) дозвіл на використання об'єкта права інтелектуальної власності (ліцензію) на умовах, визначених за взаємною згодою сторін з урахуванням вимог законодавства (ч. 1 ст. 1109 ЦК).

Ліцензіар (продавець) – юридична або фізична особа, яка продає ліцензію, фактично надає дозвіл на використання об'єкту.

Ліцензіат – держава, юридична або фізична особа, якій надається певне коло прав та обов'язків, стосовно здобутої ліцензії.

Обіг ліцензій має велике значення для обох сторін, це такі переваги як: отримання гарантованих прибутків, обмеження кількості конкуренції, компенсація витрат на наукові розробки и т.і.

Ліцензія як термін розповсюджена в законодавстві. Тому варто розрізняти ліцензії на використання об'єктів права інтелектуальної власності, та ліцензії, що видаються державою на здійснення певних видів господарської діяльності.

Сфера використання об'єкта визначається: певними видами майнових прав, що надаються ліцензіату, й способами використання; територією, на яку поширюються надані права; строком дії ліцензії. Відповідно до ч. 2 ст. 1108 ЦК України ліцензія на використання об'єкта права інтелектуальної власності може бути оформлена: як окремий документ; як складова частина ліцензійного договору. Відповідно до ч. 3 ст. 1109 ЦК України в ліцензійному договорі визначаються: вид ліцензії; сфера використання об'єкта права інтелектуальної власності; розмір, порядок і строки виплати плати за використання об'єкта права інтелектуальної власності; інші умови, які сторони вважають за доцільне включити в договір.

Чинне законодавство України досить детально регламентує питання укладення та виконання ліцензійних договорів на такі об'єкти промислової власності: винаходи та корисні моделі – Закон України “Про охорону прав на винаходи і корисні моделі” (п. 2, п. 7 ст. 28), Наказ МОН “Про затвердження Інструкції про надання, розгляд, публікацію та внесення до реєстру відомостей про передачу прав власності на винахід (корисну модель) та видачу ліцензії на використання винаходу (корисної моделі)” від 16 липня 2001 р. № 521; сорти рослин – Закон України “Про охорону прав на сорти рослин” (ст. 4, п. 3 ст. 9), Наказ МОН “Про затвердження Інструкції про розгляд та реєстрацію договору про передачу права на патент на сорт та ліцензійного договору про використання сорту” від 16 січня 2002 р. № 24; знаки (міжнародні знаки) для товарів і послуг – Закон України “Про охорону прав на знаки для товарів і послуг” від 15 грудня 1993 р. № 3689-12, Інструкція про подання, розгляд, публікацію та внесення до реєстру відомостей про передачу права власності на знак для

товарів і послуг та видачу ліцензії на використання знака (міжнародного знака) для товарів і послуг, затверджена наказом МОН від 3 серпня 2001 р. № 576.

Окрім зазначених вище, до законодавчих актів з питань укладення ліцензійних договорів про передачу прав на використання товарних знаків, національне законодавство включає й міжнародні договори та конвенції.

Основні міжнародно-правові акти, які регулюють відносини в даній сфері. Договір про закони щодо товарних знаків від 27 жовтня 1994 р. (чинний на території України з 1 серпня 1996 р.); Мадридська угода про міжнародну реєстрацію знаків від 14 квітня 1891 р. (Україна є учасницею з 25 грудня 1991 р.); Протокол до неї від 28 червня 1989 р. (ратифікований 29 грудня 2000 р.); Паризька конвенція про охорону промислової власності від 20 березня 1883 р. (ратифікована 17 листопада 1999 р.).

Література:

1. Цивільний кодекс України: науково-практичний коментар за заг. ред. Є.О. Харитонова, О.І. Харитонові, Н.Ю. Голубевої, К.: Правова єдність., 2007. – 1140 с.
2. Крижна. В. Загальна характеристика договорів щодо розпорядження майновими правами інтелектуальної власності / Право України – 2004. №9 – с.70
3. Матеріали II всеукраїнської науково – практичної конференції «Актуальні проблеми права інтелектуальної власності» (11 червня 2011р., м. Одеса) –Одеса, 2011. – 190с.
4. Кубах А.І. Право інтелектуальної власності: Навч. посібник – Харків: ХНАМГ, 2008. – 149 с.

***Науковий керівник:** доцент кафедри цивільно-правових дисциплін юридичного факультету ХНУ імені В.Н. Каразіна, к.ю.н., суддя Харківського апеляційного господарського суду Пушай Володимир Іванович.*